

שמיטה

לוח מועדי הביעור

יו"ל על ידי המכון לחקר החקלאות על פי התורה ת.ד. 155 יד בנימין 7681200 טל' 08-6800050

נערך על ידי צוות חוקרי המכון ורבני בית המדרש להלכה בהתישבות בראשות ד"ר רבי משה זקס, הרה"ג רבי שאול רייכנברג, הרב יחיאל איתמר והרב יונה פרידלנדר שליט"א

רב לו גם בשימושה של תורה ובהעברת פסקי רבותינו ועטרה להם רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, והגאון רבי שאול רייכנברג שליט"א מחבר ספר 'משפטי ארץ' אשר נודע שמו בשערים בדיני המצוות התלויות בארץ ובכל הדבר הקשה שפטו הם והתוו את הדרך לילך בה, על פי פסקי רבותינו.

להכנת לוח זמני הביעור נדרשנו לסיוע רב ממשגיחי מערכת 'כשרות להדרין', חקלאים, מדריכים חקלאיים ועוד רבים וטובים אשר נרתמו למחקר המקיף וליוו אותנו בסיוורים בשטח, מלבד המידע המקיף והגדול אותו סיפקו לנו משגיחי מערכת הכשרות דרכם גם הגענו לחקלאים ומגדלים אגרונומים ומומחים אשר נדרשו לבירור המקיף שנדרש על מנת להוציא לוח זה, תודתנו וברכתנו נתונה להם שלא חסכו מזמנם ואונם על מנת לסייע לנו בהבאת מידע ובירור פרטים שוב ושוב אודות צורות הגידול השונות תקופות זמנים וסדרי קטיף, זאת תוך כדי עבודת הקודש בכשרות שנת השמיטה המחייבת פעילות מאומצת סביב השעון ללא לאות, ישלם ד' להם ולנלווים אליהם כל המסייעים למלאכת הקודש ותהי משכורתם שלימה ויזכו לברכת שנת השבע וזכות הרבים על ראשם ועל ביתם.

הנהלת המכון

אנו שמחים להגיש בפניכם את לוח מועדי הביעור ליבולי שמיטה תשפ"ב, הלוח כולל כל מועדי הביעור לגידולי שנת השמיטה משלהי שנת השבע עד סוף גידולי השמיטה בשנת תשפ"ג, לוח מועדים זה יצא לאור אחרי חודשי עבודה רבים, מלאכה מאומצת לאורך שבועות, סיורי שטח ושיחות מעמיקות עם עשרות חקלאים, מגדלים, משווקים, אגרונומים ומומחי חקלאות שונים.

רבני בית המדרש והמכון לא חסכו כל מאמץ על מנת להשיג את המידע הנחוץ לגבי כל מין ומין והליכותיו, בהתייחס לשטחי הגידול השונים שלו בארץ.

דרכי הגידול - התפתחות הצמח והקטיפה של כל מין ומין, יכולות הישרדות הפרי בקרקע בהתאמה לעונות השונות ועוד, כשכל פרט משליך ומחייב ללבן שוב את גדרי ההלכה בחישוב דין ג' ארצות, חנטה, עונת המעשרות, כלה לחיה, שמור אינו מציל, אוכלין על הדיופרא, דבר המתקיים בארץ, ועוד ועוד סוגיות המחייבות הכרעה על מנת לקבוע את מועדי הלוח מדויקים ככל הניתן.

זכינו ובראשנו עומדים ראש בית המדרש **מורינו הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א** מקים עולה של תורת הארץ, אשר ידיו

באלו דברים מצויה מצות ביעור

מצות הביעור מצויה יותר במוצרים המשתמרים למשך זמן [אף לאחר שכלו מהשדה], כגון במוצרים המשתמרים בקירור, הקפאה, שימורים, מיצים, יינות או מוצרים יבשים [כגון קטניות ופיצוחים המשתמרים זמן רב], וכן במוצרים תעשייתיים שמעורבים בהם פירות שביעית.

בחלק מהירקות והפירות הטריים אין השלכה מעשית כל כך לדין ביעור, מאחר וירק או פרי הנאכל טרי בד"כ אינו נשמר מעבר למועד שכלה לחיה בשדה (מלבד מקרים בהם שמרו אותם בהקפאה או תבשילים שנעשו מהם, וכדומה, בכמות הגדולה יותר משיעור ג' סעודות). להבנת העניין ניתן דוגמא של פרי וירק הנשמרים במחסנים ובתי קירור ומשווקים משך תקופה ממושכת לאחר סיום עונת הקטיף: אגוז, שקד, אגס, תפוח, אשכולית, תפוז, לימון, אבוקדו, קיווי, רימון, תמר ועוד. בצל, שום, בטטה, תפוח אדמה, גזר, דלעת, דלורית, אונס, חזרת, אבטיח, גרעיני חמניות ואבטיח, חימצה (חומוס), אגוזי אדמה ועוד. בלוח 'מועדים לשמיטה' שפרסמנו בכניסת שנת השביעית, פירטנו לגבי כל מין את המועד בו מגיעה לשווקים תוצרת של השנה השמינית שבה כבר אין קדושת שביעית.

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

עיקרי הלכות 'ביעור' למעשה

א. פירות וירקות הקדושים בקדושת שביעית מותר לאוכלם כל זמן שמצוי מאותו המין בשדה. משכלה אותו המין מהשדה, אם נמצא ברשותו יותר ממזון ג' סעודות (להגדרת ג' סעודות ראה 'משפטי ארץ' שביעית פרק ל), עליו להוציאם מביתו ולהפקירם בפני שלושה. משלא זכו אחרים במה שהפקיר, רשאי המפקיר לזכות בהם בחזרה.

ב. מצוות ביעור נוהגת בפירות האילן של שביעית שגדלו אצל ישראל, וכן בירקות ובמיני תבלין - שאין בהם איסור ספיחין - שגדלו אצל ישראל, וכן בפירות האילן ירקות וקטניות שגדלו אצל נכרים משבאו לידי ישראל - לנוהגים קדושת שביעית ביבול נכרים.

ג. פירות שביעית שהיו ברשות ישראל והגיע זמן הביעור ולא ביערם [אף בשוגג] נאסרו באכילה, ויש אומרים שאם לא ביערם מחמת אונס [או שוגג] עליו לבערם מיד כשנודע לו הדבר, והפירות מותרים.

ד. פירות ישראל שכשהגיע זמן הביעור היו ברשות נכרי, או פירות נכרי שהיו ביד הנכרי בזמן הביעור [לנוהגים בהם

ה. את זמן הביעור קשה לקבוע במדויק, הדבר תלוי בכמות הפירות שנשארים בשדה לאחר סיום האסיף, בזמן שהפירות נרקבים, ובירקות גם בזמן שחורשים את השדות לאחר האסיף, לכן יתכנו פרקי זמן בהם ספק אם כבר כלה מהשדות. במשך זמני הספק יש להפקיר בכל יום או להפקיר בתחילת תקופת הספק וכשמכניסים לביתו יתכוון שלא לזכות בהם ויאמר לאלו שבפניהם הפקיר שאף שמכניסים לביתו הם הפקיר ואפשר לקחתם. יש להשאירם הפקר עד שיגיע הזמן שוודאי כלה מהשדה [ראה 'משפטי ארץ' שביעית פרק לא סעיף ט].

הסבר קצר ללוח מועדי הביעור

הערה ואזהרה - המועדים הרשומים בנויים על הערכות בהסתמך על נתונים שאספנו, שכללו ביקורים בשטח ובדיקה מול מגדלים ואגרונומים. אעפ"כ קשה עד מאד לדייק בהם עד תום וייתכנו שינויים. בחלק מן הפירות צויין בהערה כי התאריך הינו משוער - בפירות אלו הסתמכנו על מומחים משום שלא ניתן היה לבדקם בשטח, במידה ויחולו שינויים נשתדל לפרסמם לידיעת הציבור.

לזמן הכילוי כתבנו לכל מין שני תאריכים, א. המועד בו אנו מעריכים שיתכן שכבר אין בשדות ובמטעים כמות מספקת של פירות וירקות ראויים לאכילה [לבעלי חיים] כדי להציל מן הביעור, במועד זה יש לבער מספק [כמבואר לעיל]. ב. המועד בו אנו מעריכים שהפירות והירקות כבר כלו לגמרי מהשדות והמטעים, במועד זה עבר זמן הביעור ודאי, וממנו והלאה ניתן לזכות בפירות שהיו עד עכשיו הפקר בביתו.

המועדים בלוח נקבעו לפי שיטת מרן החזו"א, שסבר שפרי [וכן ירק וקטנית] השייכים לשנה השמינית אינם מצילים מן הביעור, כלומר אע"פ שמינים אלו מיבול שמינית מצויים בשדה בזמן שלא כלו מיבול שביעית, לא מתחשבים בהם לענין ביעור, ואם יבול שביעית כלה מן השדות והמטעים הגיע זמן הביעור. אמנם בחזון איש נראה שהסתפק שמא ירקות שהגיעו לעונת המעשרות בשביעית אף שגדלו ונלקטו בשמינית שדינם כיבול שמינית ואין בהם קדושת שביעית [שבירקות הולכים אחרי זמן הלקיטה], מכל מקום מצילים מן הביעור.

משום כך במיני ירקות בהם מצוי בשנה שמינית מאותו המין יבול שהגיע לעונת המעשרות בשביעית הובאו שתי שיטות: שיטה א': הזמן שכנראה כלה מן השדות ממה שנלקט בשביעית (נפל, בררה וכדומה שנשארו בשדה). שיטה ב': הזמן שכלה מן השדות היבול שהגיע לעונת המעשרות בשביעית. שיטות אלו מופיעות בלוח הירקות, ובלוח התבלינים (בתבלינים שהם ירק).

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

פירות

שם הפרי	תחילת זמן הספק	הזמן שודאי כלה מהשדה	הערה
ענבים	ערב פסח פ"ג	ערב פסח פ"ג	זמן זה נזכר בגמרא ונפסק ברמב"ם וכן נהגו. אמנם בזמננו הם כלים כבר בשבת ואדר.
פאפא			רוב הפרי הגדל בארץ הוא בחשש ערלה
פומלה	יב סיון פ"ג	יב תמוז פ"ג	משוער
פומלית	י אייר פ"ג	יב סיון פ"ג	משוער
פיג'ואה	כה טבת פ"ג	כה שבט פ"ג	משוער
צבר (סברס)	י חשוון פ"ג	כד שבט פ"ג	משוער. נקטנו כאן את זמן הביעור ממתי שכלו הפירות שהגיעו לעונת המעשרות לפני ראש השנה פ"ג עד הזמן שכלו הפירות שחנטו לפני ראש השנה פ"ג.
קומקוט (תפוז סיני)	יב סיון פ"ג	יב תמוז פ"ג	משוער
קיווי	י שבט פ"ג	י ניסן פ"ג	משוער
קלמנטינה ושאר קליפים	יב סיון פ"ג	כו תמוז פ"ג	משוער
קרמבולה	ז כסלו פ"ג	ז טבת פ"ג	משוער
רימון	כא כסלו פ"ג	כב טבת פ"ג	משוער
שיף	כ תשרי פ"ג	יב טבת פ"ג	משוער
שסק	יט סיון פ"ב	יז תמוז פ"ב	משוער
שעונית (פסיפלורה)			רוב הפרי הגדל בארץ הוא בחשש ערלה
שקד	א טבת פ"ג	במהלך החורף לאחר גשם משמעותי השקדים מרקיבים	
תאנה	חנוכה פ"ג	חנוכה פ"ג	זמן זה נזכר בגמרא ונפסק ברמב"ם וכן נהגו. אמנם בזמננו המציאות השתנתה והתאנים הוותיקות כלות כבר בחשוון. הארגמניות כלות בסוף טבת. ויש מקום לבערם מאוחר יותר. התאנים המיובשות מיובאות מחו"ל.
תמר	פורים פ"ג	פורים פ"ג	זמן זה מוזכר בגמרא ונפסק ברמב"ם וכן נהגו. אמנם בזמננו הם כלים בניסן. לאחר גמר הקטיפה הם משוקים משך זמן רב מהקפאה או מיובשים.
תפוז	כו תמוז פ"ג	כח אלול פ"ג	משוער
תפוח עץ	כא כסלו פ"ג	יט שבט פ"ג	משוער. כפי הנראה לדעת הגרי"ש אלישיב זצוק"ל יש לחוש שכלה לחיה מא' אלול פ"ב - הזמן שכלה בדרום.

שם הפרי	תחילת זמן הספק	הזמן שודאי כלה מהשדה	הערה
אבוקדו	יד אב פ"ג	ג אלול פ"ג	
אגוזים			
אגוזי מלך	לא ידוע על גידול מסחרי בארץ		
אילסר (לוח)	לא ידוע על גידול מסחרי בארץ		
מקדמיה	כא חשוון פ"ג	כא כסלו פ"ג	
פיסטוק חלבי	לא ידוע על גידול מסחרי בארץ		
פקאן	כלה במהלך הקיץ	קטיף אחרון ו חשוון פ"ג	
אגס	ו תשרי פ"ג	כא חשוון פ"ג	
אוכמנית			רוב הפרי הגדל בארץ הוא בחשש ערלה
אנונה	א אדר פ"ג	טו ניסן פ"ג	
אפרסמון	כב טבת פ"ג	כד שבט פ"ג	משוער
אפרסק	כא חשוון פ"ג	כא כסלו פ"ג	כפי הנראה לדעת הגרי"ש אלישיב זצוק"ל יש לחוש שכלה לחיה מ' תשרי פ"ג - הזמן שכלה בדרום.
אשכולית	כא סיון פ"ג	כא תמוז פ"ג	משוער
אתרוג	א שבט פ"ג	א אדר פ"ג	משוער
גויאבה	כא כסלו פ"ג	כב טבת פ"ג	משוער
דובדבן וגודגון	ז תמוז פ"ב	ב אב פ"ב	
הדרים	ראה כל מין במקומו		
זית	שבועות פ"ג	שבועות פ"ג	בגמרא וברמב"ם מובא מועד זה וכן נהגו, אמנם בזמננו הם כלים קודם לכן.
חבוש	א טבת פ"ג	א ניסן פ"ג	משוער
חרוב	א אדר פ"ג	א ניסן פ"ג	משוער
ליצי'	כח אב פ"ב	כט אלול פ"ב	משוער
לימה	בצפון כלה בין ח אדר פ"ג ל - ט ניסן פ"ג בדרום כלה בין יב סיון פ"ג ל - יא תמוז פ"ג		משוער
לימון	י ניסן פ"ג	א חשוון פ"ד	משוער. נקטנו כאן את זמן הביעור ממתי שכלו הפירות שהגיעו לעונת המעשרות לפני ראש השנה פ"ג עד הזמן שכלו הפירות שחנטו לפני ראש השנה פ"ג.
לימקוט	ח אדר פ"ג	י ניסן פ"ג	משוער
משמש	טו תמוז פ"ב	א אלול פ"ב	
מנגו	ח טבת פ"ג	י שבט פ"ג	
נקטרינה (אפרשיוף)	כא חשוון פ"ג	כא כסלו פ"ג	כפי הנראה לדעת הגרי"ש אלישיב זצוק"ל יש לחוש שכלה לחיה מ' תשרי פ"ג - הזמן שכלה בדרום.

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

ירקות

יבול נכרי]. ירקות אלו שנקטפו אחר ראש השנה, בדרך כלל אין בהם חובת ביעור (הגם שנוהגת בהם קדושת שביעית עד שייקטפו כמותם מזריעת השמינית או עד חנוכה). בירקות, כתבנו שתי שיטות, הראשונה היא הזמן שבו ירקות שנלקט בשביעית כלו מן השדה, והשנייה הזמן בו כלים מן השדות ירקות שהגיעו לעונת המעשרות בשמיטה אף שממשיכים לגדול בשמינית, כפי הנראה החזון איש הסתפק בכך. (ראה בהרחבה לעיל סעיפים א-ב בהקדמה)

ראה גם הסבר במבוא ללוח לעיל. בירקות יש להבדיל בין ירקות שנשמרים בבתי קירור וכדומה, או שעושים מהם שימורים וקפואים, שבהם מצוי מצות ביעור, לבין ירקות המשווקים טריים שבהם נדרשים למצות ביעור רק במידה ומשמרים כמות גדולה במקרר הביתי או בתבשיל מוקפא וכדומה.

מועדי הביעור המובאים בלוח זה לגבי השנה השמינית, הם לירקות שנקטפו בסוף השמיטה ואין בהם איסור ספיחין [כגון

שם הירק	תחילת זמן הספק - שיטה א	הזמן שודאי כלה מהשדה - שיטה ב	הערות
גזר	א תמוז פ"ב	כ"ג אב פ"ב	הגזר המשווק עד תקופת שבט פ"ג הינו מלקיטת שביעית, לאחר מכן יתכן גם מלקיטת שביעית
גמבה ראה פלפל			
דלורית	י תשרי פ"ג	י כסלו פ"ג	
דלעת	י תשרי פ"ג	י כסלו פ"ג	
חזרת	א תשרי פ"ג	א תשרי פ"ג	ל תשרי פ"ד
חסה	ז תשרי פ"ג	ז תשרי פ"ג	י כסלו פ"ג
חציל	ז תשרי פ"ג	ז תשרי פ"ג	י כסלו פ"ג
כוסבר (עלים)	ז תשרי פ"ג	ז תשרי פ"ג	י כסלו פ"ג
כרוב אדום	י תשרי פ"ג	י תשרי פ"ג	י כסלו פ"ג
כרוב לבן	י תשרי פ"ג	י תשרי פ"ג	י כסלו פ"ג

שם הירק	תחילת זמן הספק - שיטה א	הזמן שודאי כלה מהשדה - שיטה ב	הערות
אבטיח	יח אלול פ"ב	ז תשרי פ"ג	
אננס טרי	א תשרי פ"ג	א תשרי פ"ג	האננס המיובש והמשומר הינו מיבול חו"ל שאין בו קדושת שביעית וביעור
אספרגוס	לא ידוע על שתילה המיועדת לשיווק אצל נכרים		
ארטישוק	טו תשרי פ"ג	א חשון פ"ג	א טבת פ"ג
בטטה	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	הבטטה מתוצרת הארץ עד תקופת תמוז פ"ג הינה מלקיטת שביעית
במיה	טו תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	
בננה	א תשרי פ"ג	א חשון פ"ג	י חשון פ"ג
בצל יבש	א תשרי פ"ג	שלוש שבועות אחר גשם משמעותי	הבצל היבש המשווק עד תקופת אדר פ"ג הינו מלקיטת שביעית, לאחר מכן יתכן גם מלקיטת שביעית
בצל ירוק	ז תשרי פ"ג	ז תשרי פ"ג	א טבת פ"ג

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

שם הירק	תחילת זמן - שיטה א	הזמן שודאי כלה מהשדה - שיטה ב	הערות
כרובית	ז תשרי פ"ג	ז חשון פ"ג	כה כסלו פ"ג
סלרי עלים	ז תשרי פ"ג	כד תשרי פ"ג	א שבט פ"ג
סלרי שורש	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	טו שבט פ"ג
לוח (כרתי)	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	א טבת פ"ג
לפת	כ תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	י חשון פ"ג
מלון	א תשרי פ"ג	א חשון פ"ג	א תשרי פ"ג
מלפפון	כב תשרי פ"ג	ז חשון פ"ג	ז כסלו פ"ג
סלק אדום	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג
סלק עלים	ז תשרי פ"ג	כד תשרי פ"ג	טז ניסן פ"ג
עגבניה (ועגבנית שרי)	כ תשרי פ"ג	כ חשון פ"ג	א כסלו פ"ג
פול תרמילים	יח אייר פ"ב	י"ט סיון פ"ב	
פטרוזיליה שורש	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	א אדר פ"ג
פטרוזיליה עלים	ז תשרי פ"ג	כד תשרי פ"ג	טז ניסן פ"ג
פלפל אדום וצהוב	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	א כסלו פ"ג
פלפל חריף	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	א טבת פ"ג
פלפל ירוק	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	א טבת פ"ג
פפריקה			כפי הידוע לנו לא מצוי פפריקה מגידולי נכרי
צנון	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	טו חשון פ"ג
צנונית	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	י חשון פ"ג
קולורבי	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג
קישוא	כב תשרי פ"ג	א חשון פ"ג	ז כסלו פ"ג
שמיר	ז תשרי פ"ג	כד תשרי פ"ג	א טבת פ"ג
שום טרי	כב אייר פ"ב	כב תמוז פ"ב	השום היבש המשווק בארץ הוא מגידולי חו"ל
שומר	א חשון פ"ג	טו חשון פ"ג	ז טבת פ"ג
שעועית	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	כה כסלו פ"ג
תות שדה	ב תמוז פ"ב	א תמוז פ"ב	
תירס אשכולים	יא תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	יש שחוששים שהתירס הלך נחשב ירק, לשיטות אלו זמן הספק הוא מא' תשרי עד ר"ח חשון
תפוחי אדמה	ח תמוז פ"ב	א אב פ"ב	תפוח אדמה המשווק עד תקופת שבט הינו מלקיטת שביעית, לאחר מכן יש תפוא"א גם מלקיטת שביעית

שם הירק	תחילת זמן - שיטה א	הזמן שודאי כלה מהשדה - שיטה ב	הערות
כרובית	טו תשרי פ"ג	ז חשון פ"ג	כה כסלו פ"ג
סלרי עלים	ז תשרי פ"ג	כד תשרי פ"ג	א שבט פ"ג
סלרי שורש	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	טו שבט פ"ג
לוח (כרתי)	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	א טבת פ"ג
לפת	כ תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	י חשון פ"ג
מלון	א תשרי פ"ג	א חשון פ"ג	א תשרי פ"ג
מלפפון	כב תשרי פ"ג	ז חשון פ"ג	ז כסלו פ"ג
סלק אדום	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג
סלק עלים	ז תשרי פ"ג	כד תשרי פ"ג	טז ניסן פ"ג
עגבניה (ועגבנית שרי)	כ תשרי פ"ג	כ חשון פ"ג	א כסלו פ"ג
פול תרמילים	יח אייר פ"ב	י"ט סיון פ"ב	
פטרוזיליה שורש	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	א אדר פ"ג
פטרוזיליה עלים	ז תשרי פ"ג	כד תשרי פ"ג	טז ניסן פ"ג
פלפל אדום וצהוב	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	א כסלו פ"ג
פלפל חריף	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	א טבת פ"ג
פלפל ירוק	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	א טבת פ"ג
פפריקה			כפי הידוע לנו לא מצוי פפריקה מגידולי נכרי
צנון	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	טו חשון פ"ג
צנונית	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	י חשון פ"ג
קולורבי	י תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג
קישוא	כב תשרי פ"ג	א חשון פ"ג	ז כסלו פ"ג
שמיר	ז תשרי פ"ג	כד תשרי פ"ג	א טבת פ"ג
שום טרי	כב אייר פ"ב	כב תמוז פ"ב	השום היבש המשווק בארץ הוא מגידולי חו"ל
שומר	א חשון פ"ג	טו חשון פ"ג	ז טבת פ"ג
שעועית	טו תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	כה כסלו פ"ג
תות שדה	ב תמוז פ"ב	א תמוז פ"ב	
תירס אשכולים	יא תשרי פ"ג	טו חשון פ"ג	יש שחוששים שהתירס הלך נחשב ירק, לשיטות אלו זמן הספק הוא מא' תשרי עד ר"ח חשון
תפוחי אדמה	ח תמוז פ"ב	א אב פ"ב	תפוח אדמה המשווק עד תקופת שבט הינו מלקיטת שביעית, לאחר מכן יש תפוא"א גם מלקיטת שביעית

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

תבלינים

או גידול רב שנתי [בגידולים אלו אין איסור ספיחין כיון שנזרעו לפני שמיטה]. יצוין שתבלינים מיובשים או טחונים משתמרים זמן רב (אף יותר משנה) ויתכן שתוצרת שביעית משווקת על פני השנה השמינית ויותר.

הערה - כל עלי התבלינים מקטיף בתחילת השמיטה ועד שנת השמינית הם בקדושת שביעית. גם מרבית זרעי התבלין שבשימוש מחודש סיון תשפ"ב עד חודש סיון תשפ"ג הם בקדושת שביעית, [בתוצרת יהודית (חד שנתי) יש בהם איסור ספיחין].

בירקות ותבלינים, כתבנו שתי שיטות, הראשונה היא הזמן שבו ירקות שנלקטו בשביעית כלו מן השדה, והשניה הזמן בו כלים מן השדות ירקות שהגיעו לעונת המעשרות בשמיטה אף שממשיכים לגדול בשמינית, כפי שנראה החזון איש הסתפק בכך. (ראה בהרחבה לעיל סעיפים א-ב בהקדמה).

חלק מהתבלינים אסורים לגמרי בשימוש משום איסור ספיחין. בלוח 'מועדים לשמיטה' שפרסמנו בערב שנת השמיטה הבאנו מאמתי משווקים תבלינים אסורים. ביבול נכרים אין איסור ספיחין ויש חובת ביעור [לנוהגים בהם קדושה]. כתבנו גם על המינים שהם משיחים מעוצים

שם תבלין	תחילת זמן הספק א - שיטה	הזמן שוראי כלה מהשדה ב - שיטה	הערות
זנגוויל טרי	סיון פ"ב	תמוז פ"ה	הטרי רובו מיובא מחו"ל
יבש			היבש כולו מיובא מחו"ל
זעתר	ראה אזור		
חילבה (גרגרנית, פנוגרית) - גרגרים	תמוז פ"ב	אב פ"ב	
חזרת	ראה לוח ירקות		
טרגון (לענה) - עלים טריים. (רב שנתי אך מגדלים בעיקר כחד שנתי)	טו חשון פ"ג	א כסלו פ"ג	טו כסלו פ"ג
שמן			השמן מיובא
כוסברה (גד השדה)			רובו מיובא מחו"ל
זרעים וטחון			רובו מיובא מחו"ל
כמון - זרעים	יח תמוז פ"ב	א אלול פ"ב	רובו מיובא מחו"ל
כרכום (זעפרן)			מיובא מחו"ל
סלרי - עלים ושוורש	ראה לוח ירקות		
זרעים טחונים			הזרעים רובו מיובא מחו"ל

שם תבלין	תחילת זמן הספק א - שיטה	הזמן שוראי כלה מהשדה ב - שיטה	הערות
אורגנו (מירוס) עלים טריים ונוף טחון (גידול חד שנתי עד שנה, וגם רב שנתי)	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג	שיח מעוצה יתכן שנחשב ירוק עד שאין לו ביעור
אזוב תרבותי ומצוי (מירוס) - עלים טריים ומיובשים (רב שנתי)	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג	היבש כולו מיובא מחו"ל
בן אזוב רפואי - שמן אתרי (רב שנתי)	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג	
אנים (כמנון) - עלים טריים	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג	
גרגרים	ח אב פ"ב	כ אלול פ"ב	גרגרים רובו מיובא מחו"ל
בזיל (ריחן) - עלים (בחורף מוגן בלבד)	א חשון פ"ג	א טבת פ"ג	טרי רובו בחשך ספיחין
יבש ושמן			היבש והשמן מיובא מחו"ל
גרגר - הנחלים, עלים טריים	א חשון פ"ג	א כסלו פ"ג	טו כסלו פ"ג
זרעים			כולו מיובא מחו"ל
דפנה (ער אציל, עץ) - עלים לחים			אין ביעור 'ירוק עד' ועלים משתמרים
יבשים			רובו מיובא מחו"ל

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

שם תבלין	תחילת זמן הספק - שיטה א	הזמן שודאי כלה מהשדה - שיטה ב	הערות
קורנית (וכן בת קורנית) - עלים (רב שנה)	א חשון פ"ג	טו כסלו פ"ג	שיח מעוצה יתכן שנחשב ירוק עד שאין לו ביעור
קמל (כרויה, גם דו שנה) - עלים	א חשון פ"ג	טו כסלו פ"ג	
עלים מיובשים גרגרים			המיובש וגרגרים מיובא מחו"ל
קצח זרעים	כ סיון פ"ב	א אב פ"ב	
רוזמרין (רב שנה - עצי)			שיח מעוצה יתכן שנחשב ירוק עד שאין לו ביעור
שבת (שמיר, דיל) - עלים עדינים טריים	ראה לוח ירקות		היבש רובו מיובא מחו"ל
שומר (פנל) - עלים ונדיים	ראה לוח ירקות		מיובא מחו"ל
זרעים			
שום	ראה לוח ירקות		טחון יש גם מיבול מקומי - אבקה מיובא מחו"ל

שם תבלין	תחילת זמן הספק - שיטה א	הזמן שודאי כלה מהשדה - שיטה ב	הערות
לואיזה (ליפיה לימונית) - עלים טריים	טו חשון פ"ג	א טבת פ"ג	שיח מעוצה, יתכן שנחשב 'ירוק עד' שאין בו ביעור
יבשים			היבש רובו מיובא מחו"ל
לימונית (עשב לימון) - (רב שנה)	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג	
עלים לחים יבשים ומוצרים			יש מעט מיובא מחו"ל
לענה שיחנית, שיבא - (רב שנה) אך גדל בעיקר כחד שנה)	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג	שיח מעוצה יתכן שנחשב 'ירוק עד' שאין בו ביעור
מרווה רפואית - (גם רב שנה) עלים לחים יבשים ואבקה	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג	שיח מעוצה יתכן שנחשב 'ירוק עד' שאין בו ביעור
נענה (מנתה) (בעיקר רב שנה, לייצוא חד-שנה) - עלים	א חשון פ"ג	א טבת פ"ג	
מיובש			הרוב מיובא מחו"ל
סלרי - ראה כרפס	ראה לוח ירקות		
פטרוזיליה	ראה לוח ירקות		
עירית (שנאוטליך, צ'יווס) - עלים, גדל לרוב עד שנה ויותר, וגם רב שנה	טו תשרי פ"ג	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג
פלפל חריף - טרי	ראה לוח ירקות		
מיובש (אבקה)			רובו מיובא מחו"ל
פלפלת (פפריקה) - פרי אבקה וצבע	כ כסלו פ"ג	א שבט פ"ג	
צלף, פירות וניצנים	א כסלו פ"ג	א טבת פ"ג	
צתרה (סייבורי רב שנה) אך גדל בעיקר כחד שנה, ירק פתיתים	טו חשון פ"ג	א טבת פ"ג	שיח מעוצה יתכן שנחשב ירוק עד שאין לו ביעור מיובא מחו"ל

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

קטניות

מיד לאחר גמר האסיף מהשדות, אך כיון שנותרים גרגרים על הקרקע, נמשך זמן הספק עד שהגרגרים כלים מחמת הגשמים. מיני גידולים נוספים: אגוזי אדמה (בוטנים), אפונה לשימורים, דוחן (לציפורים), חריע (לשמן), ותירס פופקורן, הערכתנו היא שאין בארץ גידול של נכרים ומשום כך לא כללנו בטבלה, כפי שהוסבר לעיל. בדוחן וחריע יש גם יבוא מחו"ל. בתירס אשכולים וגרגרים לחים הרוב הוא מגידול יהודי בחשש איסור ספיחין.

קטנית ותבואה הגדל אצל יהודי בשנת השמיטה אסורה משום "ספיחין". בלוח 'מועדים לשמיטה', שפרסמנו בערב שנת השמיטה כתבנו את המועדים בהם מצוי בשווקים תוצרת אסורה. מועדי הביעור שלהלן אינם מתייחסים למה שגדל אצל יהודים ויש בו איסור ספיחין אלא לגידולי נכרים לנוהגים קדושת שביעית בגידולי נכרי. יבולי גידולים אלו נאספים בשדות פעם אחת בשנה ומאוחסנים במחסנים, לאחר מכן משווקים במשך שנה ויותר. מועד תחילת תקופת ה'ספק' הוא

שם הקטניות	תחילת תקופת הספק	הזמן שודאי כלה	הערות
גרעיני אבטיח	טו חשון פ"ג	טו טבת פ"ג	יש מעט מנכרים רוב התוצרת באיסור ספיחין
גרעיני חמניות	ד אלול פ"ב	ד אלול פ"ב	יש מעט מנכרים רוב התוצרת באיסור ספיחין
חימצה (חמוס)	א אב פ"ב	א' טבת פ"ג	יש מנכרים, הרבה מהתוצרת באיסור ספיחין. ויש גם יבוא מחו"ל
לוביה	כ' סיון פ"ב	א' טבת פ"ג	יתכן מעט מנכרים הרוב ייבוא מחו"ל
שומשום	כ' סיון פ"ב	א' טבת פ"ג	יתכן מעט מנכרים הרוב ייבוא מחו"ל
שעורה	כ' סיון פ"ב	א' טבת פ"ג	יתכן מעט מנכרים הרוב ייבוא מחו"ל

הגר"י אפרתי שליט"א בסיור בגידולי נוכרים בשמיטה

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

במטע נקטרינה עם בעל המטע שומר שמיטה - לומדים אודות שרידות הפרי במטעים מופקרים שלא נעשה בהם קטיף מסודר.

ליצי' כחודש אחרי סיום הקטיף, נשארו הרבה פירות על אדמת המטע. בדיקה האם הפרי עדיין ראוי למאכל בהמה.

שדה שגידלו בה מלונים, המלונים כבר נלקטו לפני זמן רב - יותר מחודש, ניתן לראות קישואים שנזרעו בה על ידי הנכרי [הקישואים כבר בגודל ראוי] ועדיין נמצא בשדה מלונים שלא נרקבו לגמרי.

שדה בצל שהוכן לזריעה מחדש - ניתן לראות עדיין בצלים שנותרו לאחר הלקיטה ועיבוד הקרקע.

שדה אבטיח יותר מחודש לאחר הקטיף

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

חציל יבול נוכרי. הסבר בשטח
על שלבי הגידול, וצורת הקטיפ.

מטע תפוחי עץ 'ענה' בדרום הארץ - יותר
מחודש אחרי הקטיפ עדין נמצא במטע פרי ראוי
למאכל בהמה [לא כלה לחיה].

פרדס תפוזים כפי שצולם בחודש אלול תשפ"ב,
ניתן לראות שעדיין ישנם על העצים פרי מעונה
קודמת במקביל ליבול חדש.

מטע מנגו בישוב מגדל - יותר מחודש אחר
הקטיפ, על אדמת המטע עדיין יש
פרי ראוי למאכל אדם ובהמה.

לוח מועדי הביעור שמיטה תשפ"ב

שדה גידול חזרת [חריין] בצפון. החזרת נלקטה בערב פסח, השדה עבר דיסקוס ולאחריו נבטה מחדש החזרת שהיתה באדמה [העלים הירוקים הם עלי החזרת]. לאחר מו"מ הלכתי הוכרע כי שרשי החזרת נחשבים שלא כלה לחיה והביעור יהיה רק לאחר שיעשה עיבוד נוסף של הקרקע המאבד אותה לגמרי.

בבדיקת שרשי החזרת

שקדים על אדמת המטע - למרות שהלקט הקפדני שנעשה ולמרות שחלף כבר יותר מחודש מאז גמר הקטיף.

מטע של אגס, חודש אחרי קטיף, פרי ראוי על העץ - משום שבאגסים ישנה תופעה של פריחה מאוחרת הגורמת לאיחור במועד הביעור.

מטע שסק שנעזב באחד משלבי הקטיף, בשסק ישנה תופעה שאחרי חלק מהקטיף הסלקטיבי הבעלים עוזב את המטע והפרי שורד עוד תקופה ארוכה על העצים ועל הקרקע.

עגבניות כשלושה שבועות לאחר הקטיף, עדיין ישנן הרבה עגבניות הראויות לאדם ובהמה.

אוצר בית דין

במשנתו של רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

1. שאלה: מהו אוצר בית דין?

תשובה: מקורו מתוספתא פרק ח' בשביעית שבית הדין מחלק פירות לציבור משדות שהופקרו (בית הדין שולח את הפועלים לקטוף את התוצרת ולחלקה לעם), עקרונו ניהול אוצר בית דין בזמננו הותוו בידי מרן החזון איש זללה"ה ועיקרם ששלוחי בית דין יכולים לקטוף את התוצרת בדרך הרגילה [חזון איש י"א ז', י"ב י'], הוצאות שליחי בית הדין גובה בית הדין מהציבור הנוטל את התוצרת, ומכיוון שלא מדובר במכירה אלא בתשלום הוצאות בלבד מותר לחלק הפרי **"לכל מידה ומשקל כפי שיעלו ההוצאות"** - נוסח שטר אוצר בית דין שנכתב בכתי"ק מרן החזון איש זללה"ה.

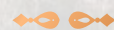
2. שאלה: רגילים היינו לראות תחנות חלוקה בבתים, בשמיטה הקודמת והנוכחית רואים אנחנו פירות אוצר בית דין גם בחנויות. זה לא מסחר בפירות שביעית?

תשובה: רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה מורה ושב ומורה כי אין שום מניעה לחלק פירות אוצר בית דין ברשתות שיווק ובתי מסחר שבהם סוחרים במוצרים נוספים ובלבד שהחלוקה וכל תנאיה הם על פי הוראות בית הדין, והורה שיהיה רשום וניכר שזו התוצרת מאוצר בית דין היא. ראוי גם להדגיש כי לפי מה שהכריע מרן החזון איש זללה"ה לקדושת שביעית ביבול נכרי רוב התוצרת החקלאית בחנויות הם מיבול נכרי בקדושת שביעית, ודינם ואף חלוקתם צריכה שתהיה בלא חששות סחורה.

3. שאלה: הרי בחנות יש גם קונים שאינם שומרי שביעית, גם להם מחלקים פירות שביעית!

תשובה: בנדון חלוקה של פירות שביעית למי שאינו שומר שביעית יעוין בחזון איש [י"ב י"ז] **שמותר למסור פירות שביעית לחשוד** דבר שאינו מתקיים אפילו מאה סעודות, **"דלא חיישינן שמא לא יזהר בהפסד או לשנות בדרך אכילתם וכיוצא בזה וכו"**, וראה עוד 'נתיב השמיטה' להרה"ג ר' משה פלס זצ"ל סימן י"ב סעיף י"א [ואף אם נכרי נוטל פרי הגם שיש איסור דרבנן לתת פירות שביעית לנכרי, בחלוקה של פירות אוצר בית הדין אינו בתורת בעלים המחלק, אלא שהנכרי הוא נוטל - סברת מרן הגריש"א זצ"ל, ויעוין בהליכות שדה גיליון 158 מה שהביא בשם גדולי תלמידי החזון איש זללה"ה שמניעת הפרי מן הנכרי יש בזה אף משום איבה, וראה גם ב'מנחת שלמה' למרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל סימן מ"ו].

4. שאלה: ראינו בחנות שהמוכר שוקל את הסחורה ומשלמים לו לפי משקל. אנחנו זוכרים שפירות אוצר בית דין חולקו באריזות סגורות, לא שקולות.

תשובה: כבר הזכרנו לעיל שהדבר נעשה כפי מה שכתב מרן החזון איש זצ"ל לגבות ההוצאות **"לכל מידה ומשקל"** [והסיבה לכך כיון שלא מדובר במכירה אלא בתשלום הוצאות בלבד].

5. שאלה: האם ייתכן שמחיר אפרסק (לדוגמא) אוצר בית דין שונה בין חנות לחנות?

תשובה: יש לדעת כי המחיר הנגבה מהציבור הוא כנגד הוצאות סביב גידול הפרי, קטיף וכו' והוצאות תחנת החלוקה, אף שבית הדין משתדל שמחיר הפרי יהיה אחיד בכל התחנות, לעתים נוצר צורך בשל עלויות הפעלת תחנת חלוקה, שהרי אינו דומה הוצאות פעילות תחנת חלוקה קטנה לעומת תחנה גדולה המחלקת כמות גדולה של פירות [לעתים תיתכן גם 'התייקרות' כתוצאה מכמות יבול נמוך אזי ההוצאות במטע שברובן הן קבועות 'נופלות' על כמות יבול פחותה, גם ייתכן לפעמים ההיפך שהברכה ביבול 'מוזילה' את מחיר הפרי].

6. שאלה: האם ייתכן שמחיר הפרי משתנה במהלך התקופה? הרי אם הוחלט שההוצאות הם סך מסוים לקילוגרם העלות לא משתנה.

תשובה: הרגילות בדרכי המסחר שכאשר בשוק יש היצע גדול של תוצרת מחיר הפרי יורד לעתים עד כדי הפסד לחקלאי שאינו מקבל תמורה אפילו את מה שהוציא. על פי הוראת רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בית הדין צריך לחלק את התוצרת **בכל מקרה במחיר הנמוך ממחיר פרי זהה בשוק**, ולכן יש ימים בהם המחיר הנגבה עבור הפרי אינו מכסה את העלויות, לצורך כך התירו בית הדין לגבות סך נוסף בתקופה שבה 'מתאפשר' למכור הפרי במחיר גבוה על מנת לכסות את ההפסדים בתקופת השפל [אמנם סייג מרן הגריש"א זצ"ל ש'גביית היתר' תיעשה רק באותו סוג פרי ולא 'לגלגל' מפרי על פרי אחר, ויעוין עוד ב'ישא יוסף' חלק ה' סימן צ"א אות י"ז].

7. שאלה: איזה הוצאות ועלויות לדוגמא גובה בית הדין מהקונים ומשלם לשליחיו?

תשובה: באוצרות בית דין בארץ ישראל נהגו שבית הדין מוציא הוצאות ושוכר שליחים גם עבור המלאכות עד הקטיף [דרך אמונה פרק ו' ס"ק י"ט] ההוצאות הם עלות ביצוע מלאכות המותרות לקיים הפרי. יש לציין כי ההיתר לגביית ההוצאות הוא דווקא כאשר בית הדין שכר את הפועלים להיות שלוחיו ולא אם הוצאו ההוצאות קודם שנתמנה בית הדין על הפירות, וראה גם מכתבו של הגרש"ש גרינמן זצ"ל - נדפס בספר 'מבוא לשביעית' עמוד 5.

8. שאלה: ראינו פרסום על כך שמטעי אוצר בית דין אינם נבדקים מחשש ערלה, על מה מדובר?

תשובה: כבר נתפרסם בידי הגר"ש רייכנברג שליט"א כיצד הדברים נבדקים ומאושרים וכי אין לקביעה זו בסיס, בנוסף יש לציין כי במערכת 'כשרות למהדרין' המפקחת כל שש השנים במטעים אין כלל שאלה של בדיקות ערלה באשר מטעי בית הדין נבדקים ומאושרים מחשש ערלה גם בכל שנה ושנה קודם בוא עונת הקטיף.